

การศึกษาและพัฒนาเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน

Study and Development of Furniture from Applied Wickerwork of Folk Handicraft Pattern of Esan

ประทีป คุ้มทอง¹

บทคัดย่อ

การศึกษาและพัฒนาเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาเครื่องเรือนที่ประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบเครื่องเรือน

วิธีการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสร้างเครื่องมือ โดยแบ่งกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ คือ 1) แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการศึกษาการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน จำนวน 5 ท่าน 2) แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญขั้นตอนการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ในการออกแบบและพัฒนาเครื่องเรือน จำนวน 5 ท่าน 3) แบบประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มผู้จำหน่ายเครื่องเรือนทวายที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน จำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

คำสำคัญ : เครื่องเรือน, ศิลปหัตถกรรม, ลวดลาย, ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

¹ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
E-mail : kkk_rockers@hotmail.com

Abstract

The purposes of this research were to 1) study patterns of Esan weave handicraft 2) design and develop furniture from Esan weaving handicraft 3) evaluate producer satisfaction regarding to furniture design from Esan weaving handicraft.

Researcher conducts this research by dividing questionnaire's respondents according to the research's objectives 1) questionnaire about study patterns of Esan weaving handicraft from 5 specialists 2) questionnaire about steps of patterns design and develop furniture from Esan weaving handicraft from 5 specialists 3) satisfaction assessment about furniture from Esan weaving handicraft from 25 Suppliers. The statistical procedures employed in the data analysis included Mean and Standard deviation.

Keyword : Furniture, Art and Crafts, Pattern, Locality

บทนำ

หัตถกรรมไทยมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวชนบทมานาน เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์ และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มีอยู่มากทำให้เกิดการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำขึ้นจากวัสดุพื้นบ้านที่สามารถผลิตขึ้นใช้เองเป็นส่วนมาก โดยแรงงานในครอบครัวเป็นหลักสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน ดังนั้นเครื่องจักสานจึงเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่สนองความต้องการในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย อาทิเช่น ผลิตเพื่อใช้สอยในครอบครัว เช่น การทอผ้า การทำภาชนะจากเครื่องปั้นดินเผา การทำจักสานต่างๆ ไว้ใช้ภายในบ้าน เป็นต้น เนื่องจากผลิตภัณฑ์เป็นวัสดุที่ได้จากการทอจากท้องถิ่นงานหัตถกรรมจึงคงความสำคัญในการแสดงออกมาถึงศิลปะที่แฝงไว้ด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรม และประเพณีของท้องถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2532)

ลวดลายในการจักสานเพื่อขึ้นรูปทรงของเครื่องจักสานนั้นเป็นวิธีที่มีแบบแผน และมีระบบ

ระเบียบอย่างหนึ่ง เพื่อการสร้างโครงสร้างของเครื่องจักสานให้เกิดการเชื่อมต่อซ้ำๆ กันไป โดยใช้ลักษณะการขัดกันของเส้นดอกหรือวัสดุอื่นที่ใช้จักสานได้ เพื่อให้เกิดแรงยึดเหนี่ยวระหว่างกันจนเป็นพื้นแผ่นเพื่อเป็นผนังของโครงสร้างเครื่องจักสานตามต้องการ (ศักดิ์ชาย ลิกษา, 2544) ซึ่งลวดลายที่เกิดขึ้นถือได้ว่าเป็นการปรับปรุงแก้ไขของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมนุษย์นั้นพบว่า สิ่งที่ธรรมชาติสร้างให้มีความไม่เหมาะสมสอดคล้องต่อการนำไปใช้งาน มนุษย์จึงเริ่มต้นปรับปรุงเปลี่ยนแปลงลักษณะรูปทรงของสิ่งต่างๆ รอบตัว และการที่มนุษย์คัดแปลงรูปทรงของสิ่งแวดล้อมนับว่ามนุษย์ได้เริ่มต้นการออกแบบ (นวลน้อย บุญวงษ์, 2539)

เครื่องจักสานเป็นงานศิลปหัตถกรรมอย่างหนึ่ง ที่มนุษย์คิดวิธีต่างๆ ขึ้นมาโดยอาศัยวัสดุจากธรรมชาติที่หาได้ง่ายในแต่ละยุคสมัย เครื่องจักสานเป็นงานฝีมือที่ต้องอาศัยศิลปะร่วมกับประโยชน์ใช้สอย นับวันเครื่องจักสานที่มีความประณีต

สวยงาม เหล่านี้จะสูญหายไปกับกาลเวลาที่เปลี่ยนไป คนเก่า คนแก่ที่เคยทำมาในอดีตนับวันจะหาได้ยาก ยิ่งขึ้น คนรุ่นใหม่ภายหลังก็เลิกทำ เลิกให้ความสำคัญ สำคัญที่จะเรียนรู้รักษามรดกนี้เอาไว้ (ศักดิ์ชาย ลึกษา, 2544)

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษา และพัฒนาเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ลวดลาย ทัศนกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาลวดลายจากทัศนกรรม เครื่องจักสานพื้นบ้านอีสานหลายๆ ลวดลายมา ผสมผสานกับวัสดุสมัยใหม่ใช้ในการจักสาน เพื่อแนะแนวทางในการประยุกต์ใช้ร่วมกับศิลป วัฒนธรรมงานจักสาน รวมไปถึงลักษณะเด่น ของงานทัศนกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่น อีสาน เพื่อเป็นการนำเสนอแนวทางการพัฒนา การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นการส่งเสริม การอนุรักษ์ทัศนกรรมท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไป ให้ดำรงอยู่ และมีการผลิตสืบทอดต่อไปเพื่อเป็น มรดกของลูกหลานซึ่งเป็นแนวทางอีกประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชน และยังแสดงถึง จุดเด่นของวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้เป็นที่รู้จักกัน อย่างแพร่หลาย และเป็นความภาคภูมิใจในศิลปะ ลวดลายเครื่องจักสานของไทยให้เป็นที่รู้จักต่อคน ทั่วโลกตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลวดลายทัศนกรรมเครื่อง จักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาเครื่องเรือน ที่ประยุกต์ใช้ลวดลายทัศนกรรมเครื่องจักสาน พื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน
3. ประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ ใช้ลวดลายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและพัฒนาเครื่องเรือน จากการประยุกต์ใช้ลวดลายทัศนกรรมเครื่อง จักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ รูปแบบเครื่องเรือนที่มีระดับความพึงพอใจ ของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเรือนทวาย และแนวทาง การพัฒนาเครื่องเรือนโดยประยุกต์ คุณภาพวัตถุดิบ เทคนิคการผลิต ฝีมือแรงงาน และการออกแบบ อย่างสร้างสรรค์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาลวดลายทัศนกรรม เครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ข้อมูลจากภาคเอกสาร และรูปแบบลวดลายจาก ผลิตภัณฑ์ทัศนกรรมจักสาน จากแหล่งวัฒนธรรม ท้องถิ่น บันทึกโดยกล้องถ่ายภาพ ผู้วิจัยใช้กล้อง ถ่ายภาพเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนา เครื่องเรือนที่ประยุกต์ใช้ลวดลายทัศนกรรม เครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทาง การนำลวดลายเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสาน ประเภท เครื่องใช้ภายในบ้านไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ และพัฒนาเครื่องเรือน และแบบประเมินโดยการ สร้างภาพจำลองโดยมีแนวทางในการออกแบบ จำนวน 5 แบบ โดยศึกษาความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และ ด้านการออกแบบ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1. รศ. ดร. นิยม วงศ์พงษ์คำ อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. รศ. พิทักษ์ น้อยวังคลัง อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3. ผศ. ดร.ศักดิ์ชาย ลึกษา อาจารย์ประจำคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

4. อ.ชลวดี พรหมสาขา ณ สกลนคร อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

5. อ.วิกรม วงษ์สุวรรณ อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โดยศึกษาความต้องการใน 4 ด้าน คือ 1) หน้าที่ใช้สอย 2) รูปร่างและรูปทรง 3) ความสวยงาม 4) ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความพึงพอใจจากการประยุกต์ใช้วัสดุหลายที่เหมาะสมในการออกแบบเครื่องเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเพื่อใช้ประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเรือนทอที่มีต่อเครื่องเรือนที่ได้รับการประยุกต์ใช้วัสดุหลายทดลกรรมเครื่องจักสาน


พื้นบ้านโดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) หน้าที่ใช้สอย 2) รูปร่างและรูปทรง 3) ความสวยงาม 4) ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ผลิตเครื่องเรือนทอ จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 25 คน ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล






สำหรับผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ที่กำหนดไว้ในตอนต้น 3 ประการ ดังนี้

1. การศึกษาวัสดุหลายทดลกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการบันทึกในรูปแบบของการบรรยายแล้วนำมาสังเคราะห์ความคิดเห็นทางด้านต่างๆ และการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการนำวัสดุหลายทดลกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสานไปประยุกต์และพัฒนาใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การนำวัสดุหลายจากทดลกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสานได้ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

รายการ	N = 5		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
 <p>ลายก้นลิง</p>	4.11	1.01	มาก

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การนำลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสานใต้ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้ (ต่อ)

รายการ	N = 5		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
 ลายครุฑ	3.80	0.70	มาก
 ลายขัด	3.34	0.84	ปานกลาง
 ลายสามชั้นลง	4.33	0.85	มาก
 ลายสาม	3.48	0.76	ปานกลาง
 ลายดีห่ม	4.51	0.60	มากที่สุด

การวิเคราะห์การนำลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องเรือน พบว่า ลายคันทลุ่ม มีระดับความเห็นที่มากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) รองลงมา คือ ลายสามชั้นลง ($\bar{X} = 4.33$) และลายกันลิง ($\bar{X} = 4.11$)

2. เพื่อออกแบบและพัฒนาเครื่องเรือนที่ประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสาน

พื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ผู้วิจัยได้ทำการประเมินรูปแบบโดยสร้างภาพจำลอง 5 รูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และด้านการออกแบบ โดยศึกษาความต้องการ 4 ด้าน คือ ด้านรูปแบบ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินมา 1 รูปแบบ โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้


ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินรูปแบบเครื่องเรือนที่ได้นำเอาลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ลักษณะที่ประเมิน	รูปแบบที่ 1		รูปแบบที่ 2		รูปแบบที่ 3		รูปแบบที่ 4		รูปแบบที่ 5	
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD
1. ด้านรูปแบบ	3.46	0.66	3.13	0.39	2.80	0.30	3.60	0.56	3.60	0.71
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย	3.40	0.95	3.53	0.48	3.33	0.57	4.00	0.78	3.33	0.81
3. ด้านความสวยงาม	3.66	0.62	3.53	0.55	3.86	0.54	3.66	0.50	3.60	0.60
4. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น	3.93	0.80	4.06	0.56	3.93	0.56	4.06	0.50	3.80	0.57
รวม	3.61	0.25	3.56	0.49	3.48	0.49	3.83	0.58	3.58	0.67


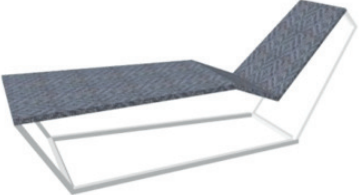

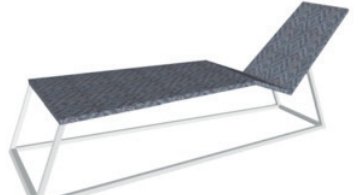
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีความคิดเห็นในภาพรวมต่อ รูปแบบที่ 1 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.61$) รูปแบบที่ 2 มีค่าเฉลี่ย

($\bar{X} = 3.56$) รูปแบบที่ 3 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.48$) รูปแบบที่ 4 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.83$) รูปแบบที่ 5 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.58$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินรูปแบบที่ออกแบบโดยสร้างภาพจำลอง 5 รูปแบบ เครื่องเรือนที่ได้นำเอาลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสานได้ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

รายการ	N = 5		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
 รูปแบบที่ 1	3.61	0.75	มาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินรูปแบบที่ออกแบบโดยสร้างภาพจำลอง 5 รูปแบบ เครื่องเรือนที่ได้นำเอาลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสานใต้ มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

รายการ	N = 5		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
 รูปแบบที่ 2	3.56	0.49	มาก
 รูปแบบที่ 3	3.48	0.49	ปานกลาง
 รูปแบบที่ 4	3.83	0.58	มาก
 รูปแบบที่ 5	3.58	0.67	มาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นต่อรูปแบบเครื่องเรือนที่ได้นำเอาลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ โดย

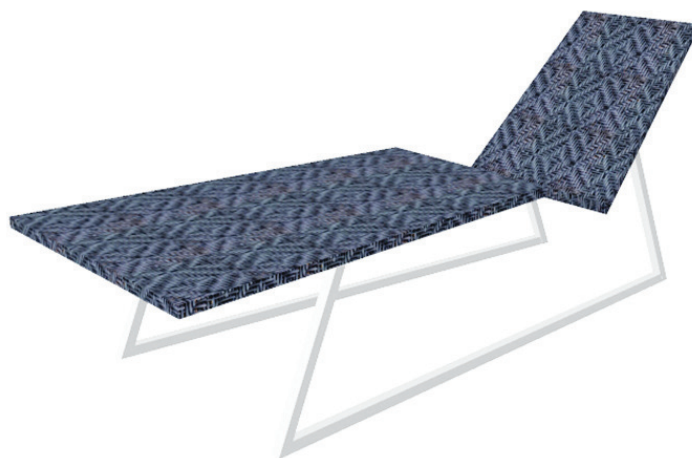
สรุปผลการวิเคราะห์ ได้ดังนี้ รูปแบบที่ 1 (\bar{X} =3.61) รูปแบบที่ 2 (\bar{X} = 3.56) รูปแบบที่ 3 (\bar{X} = 3.48) รูปแบบที่ 4 (\bar{X} = 3.83) รูปแบบที่ 5 (\bar{X} = 3.58) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน

แสดงให้เห็นว่ารูปแบบเครื่องเรือน รูปแบบที่ 4 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการนำไปผลิตมากที่สุด

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายในการออกแบบเครื่องเรือน กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ผลิตเครื่องเรือนทวาย จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน

รวมทั้งหมด 25 คน ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยศึกษาความต้องการ 4 ด้าน คือ ด้านรูปแบบ ด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านความสวยงาม ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินรูปแบบความพึงพอใจจากกลุ่มผู้จำหน่ายเครื่องเรือนทวาย ที่มีต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน



รูปที่ 1 ผลสรุปรูปแบบเครื่องเรือนที่ได้รับการออกแบบ

รายการ	N = 5		ระดับความคิดเห็น
	\bar{X}	SD	
1. ด้านรูปแบบ	3.83	0.53	มาก
2. ด้านประโยชน์ใช้สอย	3.61	0.25	มาก
3. ด้านความสวยงาม	3.56	0.49	มาก
4. ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น	3.61	0.75	มาก
รวม	3.65	0.50	มาก

ผลการวิเคราะห์ รูปแบบเครื่องเรือนที่ได้รับการออกแบบ โดยประเมินจากกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ผลิตเครื่องเรือนทวาย จำนวน 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน รวมทั้งหมด 25 คน ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ที่มีต่อ

รูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน โดยสรุปผลการวิเคราะห์ ได้ดังนี้ ด้านรูปแบบ (\bar{X} = 3.83) ด้านประโยชน์ใช้สอย (\bar{X} = 3.61) ด้านความสวยงาม (\bar{X} =3.56) ด้านลักษณะเฉพาะถิ่น(\bar{X} =3.61)

ผลการสรุปรูปแบบเครื่องเรือนที่ได้รับ การออกแบบและการประยุกต์ใช้ลวดลายจาก หัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน สรุปลงได้ว่า ลายดีหล่ม เป็นลายที่ได้รับความนิยม และน่าสนใจในการนำมาประยุกต์ใช้งานมากที่สุด จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน และ รูปแบบเครื่องเรือนรูปแบบที่ 4 มีความเหมาะสม ที่สุดในการนำไปผลิต และผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินรูปแบบความพึงพอใจจากกลุ่มผู้จำหน่ายเครื่องเรือนทวาย ที่มี ต่อรูปแบบเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลาย จากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านท้องถิ่นอีสาน ผลรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบลวดลาย จากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านประเภท เครื่องใช้ภายในบ้านท้องถิ่นอีสาน ภาพรวมของ รูปแบบลวดลายจากเครื่องจักสานพื้นบ้านประเภท เครื่องใช้ภายในบ้าน พบว่ารูปแบบที่เกิดขึ้นมาจาก ภูมิปัญญาของชาวบ้านภายในท้องถิ่นที่สืบทอด กันมาเป็นการสร้างรูปแบบ เพื่อใช้ในการดำรง ชีวิตประจำวัน โดยเครื่องจักสานอันเป็นสิ่งจำเป็น ในการดำรงชีวิตประจำวัน กำลังจะสูญหายไป เพราะเหตุนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผลงานเหล่านั้นมีรูปแบบที่สอดคล้องกันกับการ ใช้งานและเป็นลักษณะเฉพาะของเครื่องจักสาน แต่ละชนิด ผลงานที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ปราศจาก การปรุงแต่ง และเป็นเอกลักษณ์ตามรูปแบบ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ, 2541) ซึ่งลวดลายจากหัตถกรรมเครื่อง จักสานประเภทเครื่องใช้ภายในบ้าน ผู้วิจัยพบว่า มีลวดลายที่ได้รับความนิยมและน่าสนใจในการ นำมาประยุกต์ใช้งานจำนวน 12 ลวดลาย คือ

1. ลายสามชั้นลง ได้จากภาชนะประเภท เครื่องใช้ภายในบ้าน คือ ทวดหนึ่งข้าว มีลักษณะ

ทรงจั่วใช้ลายซัด สาม และสอง เป็นตัวประสาน ของตัวภาชนะ ใช้เพื่อนิ่งข้าวเหนียว

2. ลายดีหล่ม เป็นลายที่อยู่ส่วนท้ายของ ตะกร้าทาบของ โดยเป็นทรงกระบอกกันสอบเป็น สี่เหลี่ยมใช้ทาบของได้สารพัด และใช้ได้ทั้งการทัว และการทาบคอน

3. ลายครุ เป็นลายที่อยู่ด้านข้างของครุ ซึ่ง มีรูปทรงเป็นทรงกระบอกกันสอบเป็นสี่เหลี่ยม คล้ายตะกร้าทาบ โดยใช้ดักและบรรจุน้ำ

4. ลายครุบ เป็นลายที่พบบนภาชนะใช้ นึ่งข้าว คือ มวย ซึ่งมีลักษณะทรงกระบอกส่วนล่าง จะแคบ มีลักษณะคล้ายๆ กับทวดหนึ่งข้าวเหนียว แต่จะใช้ปริมาณได้มากกว่าและแข็งแรงทนทาน กว่าทวด เพราะมยวนั้นมีความหนาจากการสาน ถึง 3 ชั้น

5. ลายกันลิง เป็นลายสานที่อยู่ส่วนท้าย ของกระติบข้าวเหนียว โดยกระติบนั้นมีรูปทรงเป็น กระบอกสูงคล้ายกระป๋องมีลักษณะคล้ายกลองข้าว แต่ไม่มีขา สำหรับใส่ข้าวเหนียวหนึ่ง

6. ลายสาม เป็นลวดลายที่พบบนภาชนะ เครื่องใช้ภายในบ้าน คือ กระจาด ซึ่งเป็นภาชนะ ใส่ของไปในสถานที่ต่างๆ มีรูปทรงเป็นปากกลม กันสอบเป็นสี่เหลี่ยม

7. ลายกระดิ่งฝัด เป็นลายคล้ายลายซัดตะ แะ ซึ่งเป็นลายเดี่ยวที่ใช้ทำกระดิ่ง โดยกระดิ่งมีรูป ทรงกลมแบน ใช้สำหรับฝัดสิ่งที่ไม่ต้องการออก จากเมล็ดข้าวเปลือก หรือเมล็ดพันธุ์พืชต่างๆ

8. ลายตาแหลวมืด เป็นลายที่พบบนส่วน ฝาปิดของกลองข้าว มีความเหนียวและทนทาน โดยก่องข้าวมีรูปทรงเป็นทรงกระบอกตรงกลาง มีลักษณะป่องผายออกมา มีฝาปิด มีขาหรือฐาน เป็นไม้เป็นกากบาทไขว้

9. ลายสองชั้นลง เป็นลายจักสานอยู่ใน ภาชนะที่ใช้ภายในบ้าน คือ กระจอน และทวด นึ่งข้าวเหนียว โดยใช้กรองกะทิ กรองเศษวัสดุ ที่ไม่ต้องการต่างๆ โดยมีรูปลักษณะเป็นครึ่งวงกลม

10. ลายหน่วย เป็นลายที่พบบนผ้าซี ซึ่งจะอยู่ด้านข้างของผ้าซี ซึ่งเป็นลักษณะปิดครอบอาหาร โดยผ้าซีเป็นรูปทรงजू โดยมัลักษณะต่างกันที่ยอดผ้าซีซึ่งจะมีทั้งมีजूและไม่มีजू

11. ลายตาแหวน เป็นลายของชะลอมบรรจุข้าวของเครื่องใช้ จะประกอบด้วยเส้นคอกที่ใช้สานจำนวน 3 เส้น วางซัดกันในแนวทแยง มีประโยชน์ใช้สอย ต่างเป็นลายที่มีความเกี่ยวข้องกับคตินิยมความเชื่อของคนไทย ที่มีมาแต่โบราณกาลอีกด้วย และ

12. ลายสองเป็นลายที่พบบน ตะกร้าทาบของและกระจาด ตามหน้าที่ใช้สอยที่คล้ายคลึงกัน โดยใช้สีของได้สารพัด โดยทั้งสองภาชนะนั้นมีส่วนคล้ายกันคือปากกลม กันสอบกันเป็นสี่เหลี่ยม

การพัฒนาเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้าน ในการที่จะมีการประยุกต์งานเครื่องจักสานกับเครื่องเรือนควรเพิ่มแนวทางให้กับศิลปหัตถกรรมประเภทงานจักสาน ในการออกแบบรูปทรงควรออกแบบเพื่อเน้นการคงไว้ซึ่งลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้าน และให้มีความเหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอย ในการประยุกต์ใช้ลวดลายควรให้ลวดลายมีความเหมาะสมกับหน้าที่ใช้สอยและเพิ่มความประณีตในงานเครื่องเรือน (กัลยกร จันทรสาขา, 2553) โดยแนวทางการนำลวดลายจากหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านไปประยุกต์และพัฒนาให้เป็นเครื่องเรือน ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีความคิดเห็นในการประยุกต์และพัฒนาในรูปแบบของเครื่องเรือนประเภท เก้าอี้กึ่งนอน อยู่ในระดับความคิดเห็นที่มาก

ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา ผลจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญในการนำรูปแบบเครื่องเรือนและลวดลายไปประยุกต์และพัฒนาในการสร้างแนวคิดในการออกแบบ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยมีการนำลวดลายจักสานลายตีหล่มและลายสามชั้นลง

มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบซึ่งเป็นลวดลายที่ได้รับความนิยม และเป็นลวดลายที่น่าสนใจ แสดงให้เห็นความเป็นลวดลายของเครื่องจักสานภาคอีสาน ซึ่งอยู่ในระดับความคิดเห็นที่มาก ในการนำรูปแบบเครื่องเรือนและลวดลายไปผลิตและทำการประเมินพบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีความคิดเห็นในภาพรวมต่อรูปแบบที่ 4 ในระดับมาก เพราะรูปแบบเครื่องเรือนที่สร้างขึ้นใหม่ มีลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมท้องถิ่นยังคงไว้ซึ่งด้านประโยชน์ใช้สอย ด้านวัสดุ ด้านรูปแบบความสวยงาม และด้านลักษณะเฉพาะถิ่น

ขั้นตอนการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้จำหน่ายเครื่องเรือนทวายระดับความคิดเห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านรูปแบบของเครื่องเรือนมีความพึงพอใจระดับมาก ด้านประโยชน์ใช้สอย มีความพึงพอใจระดับมาก ด้านความสวยงาม มีความพึงพอใจระดับมาก และด้านลักษณะเฉพาะถิ่น มีความพึงพอใจระดับมาก

การพัฒนาเครื่องเรือนจากการประยุกต์ใช้ลวดลายหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านอีสานครั้งนี้ เป็นกรณีศึกษาลวดลายจากเครื่องจักสานประเภทเครื่องใช้ภายในบ้านของแหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานได้ เพื่ออนุรักษ์ในรูปแบบลวดลายดั้งเดิม และมีการประยุกต์ใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ยังคงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของเครื่องจักสานนั้น เพื่อเป็นการสร้างแนวทางในการออกแบบ และเพิ่มมูลค่าของงานจักสานให้เป็นที่รู้จักและเพิ่มรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละชุมชนสามารถนำแนวทางในการประยุกต์และพัฒนาเข้ากับงานของตน และยังสามารถเผยแพร่ให้กับชุมชนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมภายในชุมชนและเป็นการอนุรักษ์รูปแบบและลวดลายของเครื่องจักสานที่กำลังจะสูญหาย เพื่อเพิ่มมูลค่า

ของงานจักสาน ให้มีแนวทางในการประยุกต์และพัฒนาให้มากขึ้น และเป็นแนวทางในการกำหนดขนาดของงานหัตถกรรมจักสานท้องถิ่น ตลอดจนการเผยแพร่ อนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไป

บรรณานุกรม

กัลยกร จันทรสาขา. (2553). ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมงานจักสานไม้ไผ่ลายขีด. วิทยานิพนธ์ คอ.ม. (เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิต

วิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

นवलน้อย บุญวงศ์. (2539). หลักการออกแบบ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2532). ศิลปหัตถกรรมไทย. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2541). เครื่องจักสานไทย. กรุงเทพฯ : องค์การค้าคุรุสภา.

ศักดิ์ชาย ลิกขา. (2552). สานกับมือ. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.